

МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ НАВЧАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СТУДЕНТАМИ–ПЕРШОКУРСНИКАМИ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «МЕДИЧНА ТА БІОЛОГІЧНА ФІЗИКА»

Бичко М. В.

Українська медична стоматологічна академія

Розглянуто проблеми відсутності мотивації в студентів. Класифіковано мотиви щодо поставлених перед студентами завдань, визначені основні чинники, що впливають на внутрішньоструктурну динаміку мотивації та виділена необхідна умова для створення в майбутніх лікарів навчальної мотивації.

Ключові слова: мотив, мотивація, мотивація навчальної діяльності, полімотивованість навчання, майбутні лікарі, медична та біологічна фізика.

The essence of the main concepts is considered, namely: «motive», «motivation», «motivation of educational activity». Problems of lack of motivation are considered. The main factors influencing the infrastructural dynamics of motivation are determined. The necessary condition for the creation of educational motivation for future doctors is highlighted.

Keywords: motive, motivation, motivation for an educational activity, polymotivation of training, future physicians, medical and biological physics.

Актуальність урахування мотиваційного аспекту в навчальному процесі будь-якого закладу вищої освіти усвідомлюється нині багатьма дослідниками. Саме тому в наш час проблема підготовки висококваліфікованих фахівців набуває все більшого значення. Безперечно, що серед вимог, які висуває сучасне суспільство випускнику закладу вищої освіти, домінуюче місце займає професіоналізм. Треба зазначити, що процес удосконалення підготовки майбутніх фахівців, зокрема майбутніх лікарів, в умовах сучасної освіти дуже складний та зумовлений кількома важливими факторами, найважливішими з яких є правильний підхід і адекватність мотивації навчальної діяльності студентів. Тому, відповідно, проблемою дослідження виступає процес формування мотивації, зокрема при вивченні навчальної дисципліни «Медична та біологічна фізика», для професійного розвитку майбутніх лікарів.

Аналіз досліджень і публікацій дозволяє стверджувати, що мотиваційна сфера є важливою складовою структури особистості. Проаналізувавши останні, можна стверджувати, що вивченням безпосередньо мотивації людини займалися А. Н. Леонтьєв, Г. Келлі, Г. Хекхаузен, Д. Аткинсон, Д. Макклелланд, К. Роджерс, Р. Мей, Ю. Роттер. Мотиваційному аспекту навчання вже порівняно давно приділяли пильну увагу в психологічній і педагогічній літературі В. С. Мерлін, В. О. Сухомлинський, Г. С. Костюк, І. О. Синиця, Л. І. Божович, М. І. Алексеева, О. Г. Ковальов, С. Л. Рубінштейн та інші. Питаннями, що стосуються мотивації до навчання в закладах вищої освіти, займалася Т. І. Ільїна. Вивченню мотивів навчальної діяльності присвячували свої праці А. А. Реан, В. А. Якуніна, В. Ф. Моргун, М. І. Алексеева, Н. Ц. Бадмаєва, О. К. Дусавицький, С. Г. Московичов, С. С. Занюк. Вагомий внесок у розв'язання проблем професійної мотивації в освітньому просторі зробили такі науковці як А. А. Бодальов, А. К. Маркова, Б. Г. Ананьєв, Н. В. Кузьміна.

Здобування освіти є неодмінною вимогою до будь-якої особи, тому проблема мотивації навчання стала однією з центральних у педагогіці та педагогічній психології [4, с. 253], бо саме вона свідчить про якість навчальної діяльності. Загальноновизнаним є факт про те, що структура мотивів студента, сформована під час навчання, стає своєрідним стержнем особистості майбутнього фахівця. Тому розвиток позитивних навчальних мотивів – це невід'ємна складова виховання особистості студента.

Предмет «Медична та біологічна фізика» для студентів першого року навчання поділений на три умовні блоки навчального матеріалу:

1. Математична обробка медико-біологічних даних;
2. Біологічна фізика;
3. Медична фізика.

Кожен із трьох блоків беззаперечно має своє власне призначення в системі підготовки майбутніх лікарів.

Під час вивчення першого блоку дисципліни майбутні лікарі засвоюють необхідні знання щодо класифікації й обробки медико-біологічних даних, отриманих безпосередньо чи опосередковано, застосовуючи методи математичної статистики й теорії ймовірностей.

Другий блок – біологічна фізика, яка також має своє призначення в системі підготовки майбутнього лікаря: забезпечує знання і розуміння фізичних і фізико-хімічних процесів у живих організмах, а також ультраструктури біологічних систем на всіх рівнях організації живої матерії.

Вивчаючи медичну фізику, студенти опановують сучасний напрям науки й техніки, що вирішує медичні завдання, пов'язані з розробкою фізичних основ методів лікування, діагностики і створення апаратури, фізичної за конструкцією та медичної за прикладним застосуванням.

Складність проблеми мотивації студентів-медиків до навчання зумовлює багатогранність розуміння її природи, структури, суті та функцій. Аби знайти ефективні педагогічні засоби виховання в майбутніх лікарів бажання вчитися й інтересу до знань, необхідно попередньо з'ясувати, що становить собою «мотивація» та її складова – мотив, – вважають О. Гребенюк і Т. Гребенюк [3, с. 77].

Н. Бордовська і А. Реан як робоче визначення поняття «мотив» пропонують таке: «Мотив – це внутрішня спонукна особистості до того або іншого вияву активності (діяльність, спілкування, поведінка), пов'язана із задоволенням певної потреби. Як мотиви можуть поставати ідеали, інтереси, переконання, соціальні установки, цінності [1, с. 184].

На думку В. Сластьоніна і В. Каширіна, мотиви особистості – це потреба (або система потреб) особистості у

функції спонуки. Мотиви – це внутрішні психічні спонуки до діяльності, поведінки, зумовлені актуалізацією тих або інших потреб особистості. Це конкретні форми прояву потреб людини [5, с. 5].

До поняття «мотивація» входить цілий комплекс аспектів, які охоплюють цілу систему спонукань: мотиви, потреби, інтереси, прагнення, потяги, цілі, мотиваційні установки, ідеали. Мотивація – опосередкована процесом її відображення суб'єктивна детермінація поведінки людини світом. Головною характеристикою мотиваційної сфери є ієрархія мотивів, що дозволяють виявити особистісний зміст діяльності для будь-якої людини.

Багато дослідників одностайні в тому, що мотивацію не можна ототожнювати з мотивами. Мотивація, на їхню думку, становить собою динамічну категорію, яка охоплює не лише мотиви, а й потреби, що визначають поведінку особистості в певній соціальній ситуації і певною мірою можуть бути визначені як готовність діяти саме так, для досягнення поставленої мети. При цьому ясно сприймається цінність досягнення успіху й оцінка власних здібностей і прикладених зусиль.

Для того, щоб студенти отримали ґрунтовні знання з подальшим успішним їх застосуванням у професійній діяльності, необхідна правильна мотивація до навчання. Мотивація навчання – це система цілей, потреб і мотивів, які спонукають людину опанувати знання, способи пізнання, свідомо ставитися до навчання, бути активним у навчальній діяльності [3, с. 71].

Навчання охоплює емоційну сферу студента, тому, впливаючи на неї, викладач стимулює мотивацію чи, навпаки, пригнічує її. Формування мотивації необхідно починати саме з емоційного компонента як найчутливішого до стимулюючих впливів.

По-перше, не будь-яка мотивація спонукає студентів до активності в учінні. По-друге, формування мотивів відбувається лише в процесі самої діяльності. Тоді за наявності позитивних емоцій ситуативні, нестійкі мотиви перетворюються в духовну потребу в цій діяльності. По-третє, мотивації діяльності притаманна динаміка, суть якої проявляється в тому, що виникають нові мотиви і змінюється характер мотивації.

Означене в багатьох літературних джерелах різноманіття навчальних мотивів можна розділити на дві великі групи: пізнавальні (пов'язані зі змістом навчальної діяльності та процесом її виконання) і соціальні (пов'язані з різними соціальними взаємодіями студента з іншими людьми).

Розрізняють також мотиви, які тільки розуміють, і ті, що реально діють. Так, у першому разі учень розуміє, чому треба вчитися, але це ще може не спонукати його займатися навчальною діяльністю. Лише за конкретних умов мотиви, які розуміють, стають такими, що реально діють [2, с. 295].

На формування мотивів навчання також впливає стиль педагогічної діяльності вчителя: різні стилі формують відповідно різні мотиви. Так, авторитарний стиль формує «зовнішню» мотивацію учіння, мотив «уникнення невдачі» затримує формування «внутрішньої» мотивації. Демократичний стиль педагога, навпаки, сприяє «внутрішній» мотивації; а потурання (ліберальний) стиль знижує мотивацію учіння і формує мотив «надії на успіх» [4, с. 262–264].

Безперечно, викликати інтерес до навчальної дисципліни та її змісту мусить саме викладач. Високий чи низький показник навчальної активності студента стає прямим наслідком сильної або слабкої мотивації навчання.

Необхідна умова для створення в майбутніх лікарів навчальної мотивації – можливість проявляти в навчанні свою розумову самостійність та ініціативність. Чим активніші методи навчання, що застосовуються, тим легше зацікавити предметом студентів. Основний засіб формування стійкого інтересу до навчання – використання таких питань і завдань, розв'язання яких вимагає від студентів обов'язкової активної пошукової діяльності.

Загальновідомий той факт, що навчально-пізнавальна діяльність студентів найрезультативніша за умови полімотивації. Тому викладачам необхідно так будувати свою діяльність, аби максимально заохочувати студентів до засвоєння знань, формування в них потреб і мотивів до самостійної роботи, розвитку пізнавального інтересу до предмета.

Дуже часто, зважаючи на різні причини, наприклад, брак часу, складність теми для сприйняття студентами, можливість чи неможливість подання її візуально, викладач нехтує певними правилами викладу навчального матеріалу. Це, звісно, не характеризує його професіоналізм, проте суттєво впливає на засвоєння навчального матеріалу студентами. Тому викладач має звертати увагу на те, як саме студенти сприймають інформацію, кожен особисто.

Дуже важливо спілкуватися зі студентом «його ж мовою»:

– з візуалом використовувати слова, що описують колір, розмір, форму і місце розташування; виділяти різні пункти чи аспекти змісту; записувати дії, використовувати схеми, таблиці, наочні посібники та ін. Зважати на те, що для візуалів зір і слух – єдина система. Якщо такі студенти не бачать візуального представлення інформації перед собою, то вони ніби і не чуять;

– з аудіалом користуватися варіаціями голосу (пауза, висота, гучність), відображати тілом ритм мовлення зі швидкістю, характерною для цього типу сприймання. Таким студентам важливо давати можливість повноцінно висловити свою думку, заохочувати до діалогу. Так інформація та її цінність будуть сприйняті й засвоєні в максимально можливому обсязі. Доцільно враховувати те, що аудіали дуже легко відволікаються на сторонні звуки;

– з кінестетиком треба використовувати жести, дотики і зважати на типову для них повільну швидкість розумових процесів. Таким студентам необхідно давати можливість одразу спробувати перевірити на практиці нові «почуті» чи «прочитані» знання. Інакше інформація просто не буде сприйнята. Необхідно враховувати той факт, що людям із таким типом сприйняття інформації дуже важко концентрувати свою увагу і що відволікти її може будь-що.

Можливостей і технологій для підвищення мотивації чимало, проте немає однієї універсальної, яка б розв'язала всі проблеми водночас. Багато різних чинників впливають на спонуку кожного зі студентів до праці та навчання, а саме: інтерес до предмета, сприйняття його повноцінності, бажання чи небажання виконувати поставлені перед аудиторією завдання, терпіння, наполегливість і впевненість у собі. Зважаючи на різну вмотивованість кожного студента, викладач закладу вищої освіти має розвивати в студентів відчуття впевненості й успішності, встановлювати важкі, але водночас досяжні цілі, регулювати підбір завдань так, аби постійно підтримувати оптимальну мотивацію до використання потенціалу студента в спонуканні його до навчання.

Список використаної літератури

1. Бордовская Н. В. Педагогика : учебник для вузов / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – СПб. : Питер. 2000. – 304 с.
2. Гамезо М. В. Возрастная и педагогическая психология / Гамезо М. В., Петрова Е. А., Орлова Л. М. – М. : Педагогическое общество России, 2003. – 512 с.
3. Гребенюк О. С. Основы педагогики индивидуальности / О. С. Гребенюк, Т. Б. Гребенюк. – М., 2004. – 456 с.
4. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Ильин Е. П. – СПб. : Питер, 2002. – 512 с.
5. Сластенин В. А. Педагогика и психология : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Сластенин, В. П. Каширин. – М. : Изд. центр «Академия», 2001. – 480 с.

З ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ БІНАРНИХ ЗАНЯТЬ У МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Біланова Л.П., Андрейко С.С.

Українська медична стоматологічна академія, медичний коледж

Проаналізовано практичну цінність використання бінарних занять як однієї з форм інтегрованого навчання. Акцентовано на діяльності використання бінарного заняття для забезпечення якісної професійної підготовки на прикладі таких дисциплін як латинська мова і фармакологія з медичною рецептурою для майбутніх медичних сестер і фармацевтів.

Ключові слова: бінарні заняття, інтегроване навчання, систематизація знань, професійна спрямованість, міжпредметні зв'язки.

The article focuses on the practical value of using binary classes in teaching as one of the approaches to integrative learning. The article reveals the achievement of the goal using binary classes through the successful preparation and implementation of the educational objectives of the Latin language and pharmacology with prescription writing disciplines for future nurses and pharmacists – ensuring quality training.

Keywords: binary classes, integrative learning, knowledge organizing, professional orientation, interdisciplinary communication.

Одним із важливих завдань сучасної освіти в Україні, зокрема вищої медичної, є вдосконалення змісту освіти, якості освітніх послуг під час професійної підготовки майбутніх фахівців, а це потребує пошуку неординарних шляхів організації навчально-виховного процесу. Актуалізується формування світогляду студентства, його ціннісних орієнтацій, системного сучасного гуманістичного мислення в навчальному процесі, що детермінується системою об'єктивних і суб'єктивних факторів. До останніх належать інтеграційні процеси навчальної діяльності [1].

Одним із напрямів реалізації інтегрованого навчання стало бінарне заняття, яке практично втілює інтегральну технологію і становить собою нестандартну форму навчання з реалізації міжпредметних зв'язків.

Це креативність двох педагогів, яка переростає у творчий процес учнів і формує в них креативну компетентність [2].

Мета бінарного заняття – створити умови мотивованого практичного застосування знань, навичок і вмінь, розвиток аналітичних здібностей студентів та їхньої винахідливості.

На бінарному занятті досягають таких основних цілей:

1. Дотримання єдиного підходу до розгляду проблем, які виникають, та єдиних вимог до студентів у процесі їхньої навчальної діяльності.